

**LIJDEN:
EEN GROTE VRAAG IN
ONS LEVEN**

Br. René Stockman

uitgeverij
Betsaida
's-Hertogenbosch

Inhoud

Voorwoord	7
Het verhaal van Job	13
Het lijden aanvaarden, verdragen, maar ook liefhebben?	23
Voor heidenen een dwaasheid	31
Hoe het kruis ons de weg wijst naar een deugdvoll leven	37
Vurig heb ik verlangd, eer Ik ga lijden, dit paasmaal met u te eten	43
Laat deze beker aan Mij voorbijgaan	49
De bekoring van Judas	55
Het menselijke opzicht van Petrus	61
Bekleed u met de nieuwe mens	67
Wat heb Ik u misdaan?	73
Neem uw kruis op uw schouders	79
Het kruis kan zwaar zijn	85
Maria zegt opnieuw 'ja'	91
Wees een andere Simon van Cyrene	97
Veronica, de icoon van het gratuite	103
Kunnen toegeven dat we zwak zijn	109
Een hart blijven hebben voor anderen	115
Niets is totaal uitzichtloos	121
Eens zullen we alles moeten afgeven	127
Het kruis wordt mijn bestemming	133

Dismas, de goede moordenaar?	139
Johannes, de getrouwe	145
Vader, in uw handen beveel Ik mijn Geest	151
Het is volbracht	157
Tot de laatste dag	163
De steen voor het graf is weggerold	169
Van het duister naar het volle licht	175
De mooiste dag van mijn leven	181
Ze herkenden Hem aan het breken van het brood	187
Ik zend u als schapen tussen de wolven	193
Blijf niet naar de hemel staren	199
Besluit	205

Voorwoord

Wanneer het zoontje van rabbijn Harold Kushner, Aaron, op 14-jarige leeftijd sterft ten gevolge van een ongeneeslijke genetische aandoening, schrijft hij zijn verdriet van zich af in een boek dat een wereldwijde verspreiding kende: *Als 't kwaad goede mensen treft*. Als rabbijn in een klein dorpje in de Verenigde Staten had hij reeds veel mensen bij lijden en dood begeleid, maar nu werd hij rechtstreeks met het lijden geconfronteerd. Hij voelde zich als de man Job die zich voor God plaatste met de vraag waarom hem dit lijden overkwam. En net zoals de man Job kwam hij niet tot een sluitend antwoord, maar moest als Job zijn hoofd buigen voor de onbegrijpelijke God. God had wellicht een plan, ook met dit lijden, maar als mens is het ons niet gegeven daarvan de ware reden te onderkennen. Het blijft een groot mysterie waarom mensen moeten lijden, wanneer het kwaad inderdaad goede mensen treft.

Sinds het lezen van dit boek, vele jaren geleden, ben ook ik blijven zoeken naar de zogenaamde zin van het lijden. Steeds meer werd ik mij ervan bewust dat het zelfs delicaat was om te durven spreken over de zin van het lijden. Hoe kan iets dat ogenschijnlijk totaal zinloos is en ons leven dermate verstoort en op zijn kop zet, het onderzoek naar de zin doorstaan? Net zoals de lezing van het boek Job gaf ook het boek van Kushner, die ik als schrijver enorm waardeerde, me geen sluitend antwoord, maar liet me achter met mijn honger rond de vraag naar de eventuele zin van het lijden. Wellicht moesten we ons tevreden stellen met het lijden gewoon proberen te aanvaarden

en het zo een plaats te geven in het leven. Want het is nu eenmaal een ingrediënt van dit leven en niemand lijkt aan de een of andere vorm van lijden te ontsnappen, en bij sommigen kan het lijden zeer hevig zijn. Wanneer we dan om ons heen het zinloze lijden zien dat door oorlogen en conflicten wordt veroorzaakt, wanneer we voor de zoveelste maal moeten lezen dat er opnieuw een boot gezonken is voor de kust van Lampedusa of we zien de foto van een uitgehongerd jongetje dat in de Gaza dankbaar zijn handje uitsteekt naar degene die hem wat eten aanreikt en deze hand kust, om daarna door een reeks kogels gedood te worden, dan kunnen we niet anders dan inwendig in opstand komen tegen zoveel zinloos lijden dat de wereld baart. Het zijn momenten waarop we begrijpen dat mensen zich keren tot God met de vraag waarom Hij zoveel lijden toelaat, en waarop sommigen er zelfs hun geloof in God verliezen. Nee, dat lijden lijkt niet te rijmen met een God die zich Vader en Liefde laat noemen.

Maar dan zien we naar het kruis waarop Jezus Christus hangt te creperen, totaal onrechtvaardig ter dood gebracht na de zwaarste marteling te hebben ondergaan. Hij, de Zoon van God, God zelf, heeft dus hetzelfde meegemaakt, Hij heeft het lot van deze velen gedeeld: van de bootvluchteling die voor de kust omkomt, van het kind dat met kogels wordt doorzeefd, van Harold Kushner die zijn kind moet afgeven,... Maar kan dit de mens troosten? Moet het ons verwonderen dat over een dergelijke Christus meewarig werd gedaan, en dat Paulus bij de verkondiging van een gekruisigde Christus moest vaststellen dat deze voor joden een aanstoot was en voor heidenen een dwaasheid (vgl. 1 Kor 1,23)? En zo blijven velen rondom ons redeneren en vinden het maar een magere troost om bij het lijden naar Christus te verwijzen, bij wijze van de solidariteit die Hij daarmee tot stand heeft gebracht naar allen die zoals

Het verhaal van Job

Wanneer we ons bezinnen over de plaats van het kruis in het leven van Jezus en wat dit mag betekenen voor onze huidige visie en houding naar het lijden toe, dan dienen we dit natuurlijk vooraf te plaatsen tegenover de achtergrond van de visie en houding bij de joden ten tijde van Jezus. Het boek Job dat we kennen vanuit het Oude Testament bevat hierover een krachtige bezinning en concentreert zich rond de vraag welke de relatie is tussen het lijden dat de mens overkomt en de rol van God daarin. De vraag die gesteld wordt, is: gebruikt God het lijden om de mens te straffen voor zijn zondige leven? Het is een vraag en een visie die zelfs tot op vandaag een hardnekkig leven blijft leiden. Bij het doornemen van het verhaal blijven we wat met onze honger zitten, want een finaal antwoord blijft de schrijver van het verhaal schuldig. Maar toch worden een aantal elementen aangereikt die de naïeve band tussen het lijden en de straf van God proberen door te prikken, zonder een duidelijk alternatief als antwoord te geven. Het lijden en de relatie met God blijft, zoals God zelf, in een waas van mysterie gehuld.

Alvast wordt vanaf de eerste bladzijde van het verhaal duidelijk gesteld dat het lijden niet van God komt. De God van Israël is hiermee totaal verschillend van de goden uit de andere religies die zowel zegen als onheil over de mensen kunnen brengen. Hun godsdienst is dan ook vooral gericht op het goed stemmen van hun goden om zo heil over hun leven te kunnen verkrijgen. Misschien is dat wel

één van de belangrijkste elementen die we vanuit het verhaal dienen mee te nemen. Het is het kwaad dat aan de oorsprong staat van het lijden en dit wordt in het verhaal op een plastische maar tegelijk duidelijke wijze aangebracht. Bij de vaststelling van God hoe trouw en vroom Job leeft, stelt de satan de vraag of dit wel zo zou blijven indien hij door het lijden beproefd zou worden. God geeft satan de kans hem hiervoor op de proef te stellen. God laat het lijden toe, om er een bepaald doel mee te bereiken. Maar ook dat zal de vraag onbeantwoord laten waarom God het lijden toelaat. Job verliest alles: zijn familie en zijn bezit, en zelfs wanneer hij uiteindelijk met kwaadaardige zweren wordt overdekt, blijft hij trouw aan God en aanvaardt hij alles wat hem overkomt uit Gods hand. *'Het goede nemen we wel aan van God, waarom dan het kwade niet?'* (Job 2,10). Hij blijft in lijn met het gebed dat hij uitsprak bij de eerste golf van lijden die hem trof. *'Naakt kom ik uit de schoot van moeder aarde, naakt keer ik daar terug. De Heer geeft, de Heer neemt, gezegend de naam van de Heer'* (Job 1,21).

We ontmoeten hier een diepgelovige man die zijn vertrouwen en geloof in God niet laat afhangen van het al dan niet slagen in de wereld, het al dan niet hebben van vele bezittingen en een goede gezondheid. Na deze eerste reactie volgt een periode van stilzwijgen. Op het woord van zijn vrouw die hem aanmoedigt God te vervloeken en dan zelf ook te sterven, reageert hij sterk afwijzend. Bij het bezoek van zijn drie vrienden Elifaz, Bildad en Zofar, wordt er gedurende zeven dagen geen woord gesproken. Misschien is dat wel het beste dat bij een dergelijk groot lijden kan gebeuren: in stilte aanwezig zijn met een diep gevoel van medelijden. Sommigen wijzen hier op het belang van het in stilte aanwezig te blijven bij hen die lijden, zonder deze stilte te willen vullen met lege woorden.

In dit stilzwijgen gaat Job door een proces heen, om dan in een eerste beweging zijn situatie te vervloeken,

maar zonder enige boosheid te tonen naar God toe: *'Weg met de dag waarop ik werd geboren en de nacht die zei: Een strijder is ontvangen'* (Job 3,3), *'Was die nacht maar onvruchtbaar gebleven, geen kreet van vreugde had toen mogen klinken'* (Job 3,7) en *'Waarom in de schoot niet gestorven?'* (Job 3,11). Dit zijn normale psychologische reacties die we hier bij Job ontmoeten en waarbij hij slechts één uitweg ziet: weg met dit bestaan, verlangen naar de dood en hopen verlost te worden uit dit ellendige bestaan. *'Zij zien uit naar de dood, en hij wil niet komen, zij begeren hem meer dan een verborgen schat'* (Job 3,21). Sommigen leggen hier zelfs een verbinding met de wijze waarop de bekende psychologe Elisabeth Kübler Ross het rouwproces beschreef, met een fase van ontkenning die meestal wordt gevolgd door een fase van woede, om daarna tot onderhandeling te komen, waar dan het volgende gesprek met zijn vrienden op kan wijzen. Meestal volgt dan nog een fase van depressie, vooraleer men tot aanvaarding kan komen. Fasen die natuurlijk niet steeds in dezelfde volgorde voorkomen.

Maar amper uitgesproken wordt Job door zijn vrienden terechtgewezen. Hij wordt aangemoedigd om de moed niet te verliezen, maar te blijven bidden tot God om hem uit zijn lijden te verlossen: *'Toch blijf ik het zoeken bij God, en bij God leg ik mijn zaak. Hij doet grote en ondoorgroen-delijke dingen, ontelbare wonderen.'* (Job 5,8-9). Job krijgt hier dezelfde aanmoediging die ook aan Elia werd voorgehouden toen hij uitgeput neerzeeg onder een bremstruik: *'Het wordt mij te veel, Heer, laat mij sterven, want ik ben niet beter dan mijn voorvaders'* (1 Kon 19,4). Hem wordt water en brood aangeboden om de tocht van veertig dagen en nachten naar de Horeb verder te zetten. Exegeten maken hier de vergelijking met de Eucharistie die ons geschonken wordt om ook in moeilijke omstandigheden ons leven te kunnen verderzetten. Wat aan Job psychologisch werd aangeboden en aan Elia fysisch, ontvangen wij van